

Belgisch-Nederlands

Boekbandengenootschap

nieuwsbrief · nummer 6 · januari 2021

Het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap wenst u een mooi en boeiend boekbandenjaar. Wij zijn 2021 in ieder geval voortvarend begonnen: we hebben onze eerste schreden op [Twitter](#) en [Instagram](#) gezet. Wij hopen jullie daar binnenkort massaal te mogen begroeten!

In 2020 vonden er grote veranderingen plaats in het bestuur van het Boekbandengenootschap. Op de Algemene Ledenvergadering van 6 november namen vijf afscijde van vier bestuursleden: Noël Geirnaert, André Geurts, Ann Peckstadt en Eefje Roodenburg hebben besloten terug te treden als bestuurslid. Wij willen hen alle vier via deze weg nog eens hartelijk bedanken voor hun jarenlange inzet voor het genootschap en hopen hen nog vaak als lid op onze activiteiten te ontmoeten. Op dezelfde vergadering traden Ludo Vandamme (Openbare Bibliotheek Brugge) en Emy Thorissen (Tilburg University) toe tot het bestuur. Bovendien zal Irma van 't Hoog het bestuur voortaan ondersteunen op het vlak van ICT. De nieuwe bestuursleden zullen zich in deze en komende nieuwsbrief aan u voorstellen.

In 2021 staan wij dus voor u klaar met een team van zeven bestuursleden. Wij hebben er veel zin in om samen met u de boeiende wereld van de boekband verder te exploreren en hopen u snel (digitaal) te treffen op een van onze activiteiten!

Hartelijke groet en de allerbeste wensen,

Elizabeth Nijhoff Asser (voorzitter)
 Daniël Ermens (vicevoorzitter)
 Rens Top (secretaris)
 Jan Bosch (penningmeester)
 Astrid Beckers
 Emy Thorissen
 Ludo Vandamme

Symposium: De (on)zichtbare boekband

symposium De (on)zichtbare boekband

vrijdag 11 juni 2021 - 10:18 uur - Universiteit Antwerpen - [www.boekbandengenootschap.nl](#)

In het najaar moesten we helaas voor de tweede keer het boekbandensymposium in Antwerpen annuleren. We hebben voorlopig vrijdag 11 juni geprikt als mogelijke datum voor onze derde poging dit symposium te organiseren. Zodra blijkt dat de situatie het toelaat om het

symposium te laten plaatsvinden, verneemt u meer details via onze [website](#) en zullen de inschrijvingen weer geopend worden.

Het symposium *De (on)zichtbare boekband* wordt georganiseerd door het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap in samenwerking met de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit Antwerpen.

Agenda

In de huidige situatie is het moeilijk om activiteiten te organiseren. Wijzingen zijn dus mogelijk. Het best controleert u de informatie op de websites van de betreffende organisatoren, voordat u plannen maakt.

Activiteiten van het Boekbandengenootschap

16 april 2021 · Algemene Ledenvergadering · Digitaal
16 april 2021 · Lezing: Perkament maken in Brugge in de zestiende eeuw · [Ludo Vandamme](#)
8 mei 2021 · Demonstratie perkament maken · Dick Timmerman · Wierden
11 juni 2021 · Symposium De (on)zichtbare boekband · [Universiteit Antwerpen](#) · Antwerpen
najaar 2021 · Bezoek aan Gijs Wortel · Someren
najaar 2021 · Bandensalon: Boekbanden uit de abdij van Tongerlo · Koninklijke Bibliotheek · Den Haag

Symposia

-

Tentoonstellingen in België en Nederland

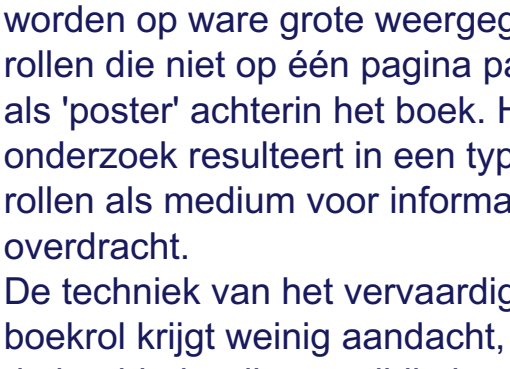
* **vanaf 18 september 2020** · De Librije van de hertogen van Bourgondië · [KBR Museum](#) · Brussel
 * **10 oktober 2020 tot 6 maart 2021** · Vol verhalen · [Huis van het boek](#) · Den Haag
 * **19 november 2020 tot 21 februari 2021** · Schönte Bücher aus aller Welt · [Huis van het boek](#) · Den Haag
 *** **juni 2021** · Les quatre éléments · [Bibliotheca Wittockiana](#) · Brussel
 * **21 oktober 2021 tot 23 januari 2023** · Helden in harnas: Ridderromans. Van Karel ende Elegast tot de Rode Ridder · [Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience](#) · Antwerpen

Boekbindbeurzen

11 april 2021 · 't [Lau-huis](#) · Sint-Niklaas

(naam) = betrokken lid BNB
 *** = boekbandenaanrader

Interactieve digitale Bandensalons

Op zaterdag 17 oktober en maandag 14 december vonden de eerste twee interactieve digitale Bandensalons plaats. Via Zoom was het voor het eerst sinds een jaar weer mogelijk om samen naar boekbanden te kijken. Het was dus niet verrassend dat de interesse voor beide Bandensalons groot was. Circa 35 deelnemers hadden op 17 oktober **Elizabet Nijhoff Asser** en **Berna van Wijk** spreken over boekbanden en boekbeslag uit een 17de-eeuws scheepswrak en hetzelfde

aantal was erbij op 14 december toen **Herre de Vries** de Narcisbinderij ontmaskerde. Op onze [website](#) vindt u enkele hoogtepunten die aan bod kwamen en op ons YouTube-kanaal zijn beide Bandensalons volledig te bekijken!

- [Boekbanden en boekbeslag uit een 17de-eeuws scheepswrak](#) (Elizabet Nijhoff Asser en Berna van Wijk)
- [De Narcisbinderij ontmaskerd](#) (Herre de Vries)

De volgende online lezing zal plaatsvinden op vrijdag 16 april. **Ludo Vandamme** zal dan spreken over het maken van perkament in Brugge in de zestiende eeuw.

In het rek

Schriftrollen: Untersuchungen zu deutschsprachigen und mittelniederländischen Rotuli

- Norbert Kössinger

Net zoals het boek niet verdween op het moment dat het e-book werd uitgevonden, verdwenen de boekrollen niet toen het boek zijn intrede deed. Norbert Kössinger toont in *Schriftrollen* aan dat er tot aan het einde van de middeleeuwen volkstalige rollen in Duitsland en de Nederlanden werden geschreven. Kössinger is de eerste die dit onderwerp voor het Duitse en Nederlandse taalgebied onderzoekt. Door rotuli te onderzoeken als Europees fenomeen kan hij de Duitse en Nederlandse rollen in een vergelijkend perspectief plaatsen. Daarbij geeft hij een overzicht van alle bekende rollen uit deze streken. Twintig van deze rollen worden geëditteerd en nauwkeurig geanalyseerd. Hiertussen zitten 'De Dodendans' uit Kleve, het 'Muri Paaspiel', rollen met liykrie die nu bewaard worden in Los Angeles, Basel en Antwerpen (zie foto), de zogenoemde 'Regensburgse liefdesbrief' en rollen met gebeden. Alle besproken boekrollen worden op ware grote weergegeven. De rollen die niet op één pagina passen, zitten als 'poster' achterin het boek. Het onderzoek resulteert in een typologie van rollen als medium voor informatie-overdracht.

De techniek van het vervaardigen van een boekrol krijgt weinig aandacht, maar voor de boekbinder die een tijdje in quarantaine moet, is de boekrol een spannende uitdaging.

Uitgegeven door [Reichert Verlag](#) (2020), 584 pagina's, hardcover - 119 euro.

Foto's: Antwerpen, Ruusbroecgenootschap, hs. Neerl. 413/1

Uit het rek

Bijzondere boekband Roman-Visscherkaart - Emy Thorissen

De boekbandplaten voor de Roman-Visscherkaart publicatie

Als conservator zal je maar heel zelden de kans krijgen een handboekband te laten ontwerpen voor je eigen publicatie! Die geweldige kans werd mij in het najaar van 2019 in de schoot geworpen, toen dr. Wim van de Donk, de toenmalige commissaris van de Koning in Noord-Brabant, de Brabant-Collectie verzocht een bijzondere publicatie over de Roman-Visscherkaart te verzorgen, bedoeld als exclusief relatiegeschenk.

Deze wandkaart van het Hertogdom Brabant, in Amsterdam vervaardigd in 1656 en uitgegeven in 1661, is hét pronkstuk van de Brabant-Collectie. Naast het belangrijkste cartografische overzichtswerk van Brabant, is het ook een bijzondere kunstuiting uit de Gouden Eeuw. Oorspronkelijk was een dergelijke wandkaart bedoeld om te schitteren in het zeventiende-eeuws interieur van een patriciërshuis of in een stadhuis, zoals te zien is op genrestukken van, bijvoorbeeld, Johannes Vermeer.

De Roman-Visscherkaart bestaat uit twaalf kaartbladen, gegraveerd in 1656. Aan de bovenzijde bevindt zich een tistelstrook en onderaan een toelichtende tekst over het Hertogdom Brabant, zowel in het Nederlands als in het Frans. Links en rechts van de kaart is een rand met zeven stadsgezichten gemonteerd. Het geheel meet 167 x 217 cm.

Lees verder op onze [website](#).

De Werkgroep Bookbindings van CERL

Door [Per Cullhed](#) (Uppsala)

CERL, The European Consortium of Research Libraries is an organisation dedicated to European cultural heritage library collections and has many specialised working groups (WG) covering a range of topics related to heritage collections. One of them is the Bookbindings WG with approximately 20 members. Our main objective is to promote the topic of historical bookbindings and all actions serving to promote their on-line presence. European heritage libraries sit on a wealth of historical bookbindings that, to a large part, are inaccessible due to the fact that library catalogues seldom give more than superficial descriptions of bookbindings.

Lees verder op onze [website](#).

De beschilderde snedes van Odorico Pillone

In de vorige nieuwsbrief stelden wij de digitale tentoonstelling over [boeksnedes](#) van de KULeuven aan u voor. **Noël Geirnaert** wees ons daarna op een Facebook bericht van **Peter Nissen** (Radboud Universiteit Nijmegen) over de beschilderde snedes op de boeken van Odorico Pillone. Met toestemming van de auteur delen wij hieronder de tekst met u:

De meeste mensen plaatsen hun boeken in de kast met de rug naar buiten. Op die rug is immers doorgaans de naam van de auteur en de titel te zien, de laatste soms ingekort. Sommigen plaatsen hun boeken in de kast op thema, anderen alfabetisch op auteursnaam. Er zijn ook mensen die hun boeken op kleur ordenen.

Er kan één hele goede reden zijn om de boeken in de kast met de snede naar buiten te plaatsen: als die snede beschilderd is. Dat is het geval met deze zestiende-eeuwse banden uit de collectie van de familie Pillone, die een langdoed bewoonde in Belluno, ten noorden van Venetië. Rond 1580 liet de jurist Odorico Pillone de sneden van een verzameling van 172 boeken beschilderen door de kunstenaar Cesare Vecellio (ca. 1521-ca. 1601), een neef van Titiaan.

De boeken bleven tot rond 1860 in de familie. Toen verkocht een van de nazaten de verzameling aan een Venetiaanse boekhandelaar. Deze verkocht er 169 aan de Engelse bibliotheel en tekstfabrikant Sir Thomas Brooke. Drie boeken waren dus al verdwenen. Sir Thomas Brooke liet in zijn landhuis een speciale kast voor de boeken met beschilderde snede maken. Daar bleven ze pronken tot zijn nazaten in de jaren vijftig van de vorige eeuw de collectie verkochten aan de bekende Parijse antiquaar Pierre Berès (1913-2008), de man die ruim 35 miljoen euro verdiende met de verkoop van kostbare handschriften en drukken en zijn laatste levensjaren in Saint-Tropez sleet. En toen raakten ze helaas verspreid.

Twaalf boeken kwamen in 2017 in bezit van de universiteit van Yale, waar ze werden ondergebracht in de Beinecke Library. Het zijn de boeken die op de foto te bewonderen zijn. De schilder voorzag de sneden van afbeeldingen die iets over de inhoud of de schrijver vertellen. Helemaal links zien we de dominicaanse theoloog Thomas van Aquino, 'Divus Thomas', en helemaal rechts zit Erasmus achter zijn schrijftafel. De band bevat een editie van zijn spreekwoordenvoorzamelng. Tussen hen in zien we onder meer Cicero (de tweede band), de kerkvader en bijbelvertaler Hieronymus (de vijfde band) en Seneca (de zevende band). Goed gezelschap, dat tot lezen uitnodigt. En wellicht tot het decoreren van sneden. Maar daar begin ik maar niet aan.

Foto: Yale University

Website: updates

- Boekbanden in de media: op 7 oktober was **Rob Koch** te gast bij *Tussen Kunst & Kitsch* op NPO1 waar hij zijn banden van **Laurent Peeters** op waarde liet schatten (zie foto). Via ons YouTube-kanaal kunt u [het fragment](#) uit de aflevering bekijken. Wie de volledige aflevering wil zien, kan haar op de site van [NPOStart](#) bekijken. Rob verschijnt na 6 minuten en 50 seconden.

- **Groot nieuws:** er zijn twee extra publicaties over boekbandeterminologie van het Boekbandengenootschap online te raadplegen op onze [website](#). *Kneep en Binding* en *Spespaneel en drakenstempel* waren al digitaal beschikbaar, maar nu kunt u ook *Sluitwerk en Leidraad bij het beschrijven van een boekband* in pdf-vorm downloaden! Binnenkort volgen *Boekbandstempels* en *Sierpapier & marmering*. Daarnaast zijn we i.s.m. Rob Koch en Janny de Groot aan het onderzoeken op welke manier de BNB-publicaties ook als katernen beschikbaar gesteld kunnen worden.

- Op onze website vindt u vanaf deze maand een [nieuwe pagina](#) met een overzicht van boekbandeterminologie. Hier vindt u links naar publicaties over boekbanden op het internet (bv. Academia) en pdf's van gedigitaliseerde oude publicaties. We streven niet naar volledigheid, maar willen u een breed palet aan publicaties over boekbanden onderzoek bieden. Stuur ons zeker uw suggesties door!

- Op 12 januari dit jaar overleed de beeldend kunstenaar en boekbinder **Pierre Thielen**. **Rens Top** schreef een [in memoriam](#).

- Welke kleur hebben uw thee en uw toast bij het ontbijt? Vul de boekbandenenquête in op onze [humorpagina](#)!

Nog geen lid van het Boekbandengenootschap?

Het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap is een vereniging die zich inzet voor (wetenschappelijk) onderzoek naar boekbanden en de bevordering van de interesse in boekbanden. Onder onze leden bevinden zich boekhistorici, boekrestauratoren, boekbinders, bibliotheacarissen en collectiebeheerders van erfgoedbibliotheken en bibliofielen. Jaarlijks organiseren wij enkele Bandensalons met een paar lezingen en een boeiende selectie boekbanden waar u niet alleen de banden van nabij kunt bekijken maar ze ook mag aanraken en openslaan. Daarnaast werken de specialisten onder ons in werkgroepen aan de voortzetting van de beschrijving van de terminologie van de boekband, die we met *Kneep en binding* waren begonnen.

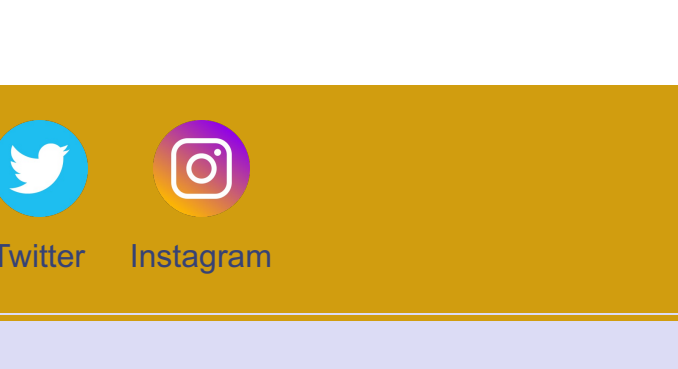
- Wij verwelkomen graag nieuwe leden. Aan hen stellen we slechts drie vragen:
 - houdt u zich bezig met het bestuderen van boekbanden, of heeft u de intentie daartoe?
 - mogen wij een beroep doen op uw expertise voor de activiteiten van het genootschap?
 - wilt u een jaarlijkse contributie van € 25,00 betalen? (studenten kunnen gratis lid worden)

Lidmaatschap aanvragen?

Stuur onze secretaris **Rens Top** een e-mail via secretaris@boekbandengenootschap.nl.

Even voorstellen

Mijn naam is **Irma van 't Hoog**. Boeken hebben altijd al mijn belangstelling gehad, maar verder dan veel lezen en zo nu dan echt genieten van een mooie band ben ik lange tijd niet gekomen. Tot ik in 2017-2018 de tweejarige opleiding handboekbinden heb gevolgd bij de Vakopleiding Handboekbinden aan het grafisch atelier in Hilversum: wat een diversiteit aan bindmogelijkheden en bekledingsmaterialen! Het hele jaar 2019 heb ik mij bij de Koninklijke Bibliotheek ingezet voor het beschrijven van de collectie boekbanden, ook weer een openbaring wat betreft bekledingsmaterialen en versieringstechnieken. Daarnaast heb ik er veel boekbanderme geleerd, uiteraard met *Kneep & Binding* als naslagwerk. Ook in dat jaar ben ik begonnen met de opleiding boekrestauratie bij de Vakopleiding Handboekbinden, maar dat vakgebied bleek ik vooral theoretisch interessant te vinden en ik heb dan ook besloten niet verder te gaan met het tweede jaar van die opleiding.

Voor mijn boekbanden maak ik graag gebruik van een lasersnijder om materiaal te graveren maar ook te snijden, dit gaat snel en super-nauwkeurig. De ontwerpen maak ik in Inkscape, hoewel ik moet toegeven dat ik meestal staande ontwerpen bewerk. In 2021 start (hopelijk) een opleiding ontwerpen voor Boekbinders, waar ik hoop kennis en ervaring op te doen om zelf een passend ontwerp te kunnen maken. Op de foto zien jullie mij met het boek van Dick Timmermans, gebonden in perkament dat door hem is gemaakt, met een ontwerp van mij, in het perkament gegraveerd met een lasersnijder.

Op dit moment ben ik bezig, samen met een schilderes, met het binden van het boek *Le Lion* van Joseph Kessel; dit is het boek dat voor de volgende Biennales mondiales de la reliure d'art (onlangs uitgesteld naar 2022) is uitgekozen. De vorige tentoonstelling vond ik erg interessant, zo'n 250 verschillende inzendingen van over de hele wereld van hetzelfde boek! Een aanrader voor boekbandliefhebbers die ook kunnen genieten van moderne boekbanden.

Ik heb iets langer dan twintig jaar bij het automatiseringscentrum van de Belastingdienst gewerkt en vanuit die achtergrond hoop ik het Boekbandengenootschap te kunnen helpen met ICT-aspecten die tegenwoordig nou eenmaal onontbeerlijk zijn voor goede communicatie, zowel extern als intern.

Even voorstellen

Mijn naam is **Ludo Vandamme**, lid van het bestuur van het Boekbandengenootschap.

Of ik geïnteresseerd ben om toe te treden tot het bestuur van het Boekbandengenootschap, was de vraag waarmee Elizabeth, de voorzitter, mij in voorjaar 2020 benaderde. Lang heb ik niet moeten nadenken om enthousiast "ja" te zeggen. Ik behoer immers tot de zeldzame mensensoort die het buitenkant van een boek net zo spannend vindt als de inhoud. Bovendien koester ik al sinds jaar en dag een groot ontzag voor wat het Boekbandengenootschap presteert en heeft gepresteerd. Als curator oude drukken kan ik mij niet voorstellen dat er een ooit een tijd was waarbij bijvoorbeeld *Kneep en binding* niet binnen handbereik was, het onvolprezen handboek dat ik in 1992 mocht recenseren voor een vakblad.

Ik ben een historicus die een aanvullende opleiding boek- en documentatiewezen volgde, en vanaf 1987 aan de slag ging in de Openbare Bibliotheek Brugge, tevens een erkende erfgoedbibliotheek. Vanaf 1995 ben ik er curator van de erfgoedcollecties. Wat een schat aan boeken en boekbanden, in de eerste plaats een heel bijzondere verzameling vroege cisterciënzerbanden. Wat een vreugde om elke dag toegang te hebben tot het mooie Marcus Laurinusbandje in onze collectie, zestiende-eeuwer die ik ben. Wat een vrijheid om mijn acquisitiebudget een ledereen bandbekleding aan te kopen, gedecoreerd met Brugse paneelstempels, een band zonder boekblok. Ik vergeef hen die dit een rare bibliotheekaankoop vinden.

Van de vele bibliotheektaken heeft publiekswerking bij voorrang mijn volle aandacht. Speelt hier nog mijn eerste werkervaring mee, in de samenlevingsopbouw? Binnen de publiekswerking gelden tentoonstellingen als de meest vanzelfsprekende media, en daar was en is steeds plaats voor de boekband. Zo was dit expliciet het geval in 2011 toen we in de Openbare Bibliotheek het *Xde Internationaal Forum voor Hedendaagse Kunstboekbanden (ARA)* ontvingen, of minder uitgesproken zoals in de incunabelenexpo *Haute Lecture by Colard Mansion* in 2018 in het Brugse Groeningemuseum, in samenwerking met mijn collega's Evelien De Wilde en Evelien Hauwaerts.

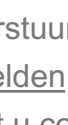
Dat banden mij bekoren, heeft met mijn benadering van boekgeschiedenis te maken. Boeken boeien me onder meer en vooral vanuit het oogpunt van distributie en gebruik. Eigenlijk willen we graag in de huid kruipen van de lezer tijdens de voorbije eeuwen. En dan zijn boekbanden niet alleen het omhulsel van het boek, maar vooral een zeer sprekende primaire bron. Deze benadering verklaart ook mijn fascinatie voor het wetenschappelijk bandenonderzoek van de Engelse boekbandenexpert Nicholas Pickwoad en de plaats die "gewone banden" daarin krijgen.

'Gewone' *limp bindings* waren overigens het onderwerp van en Pickwoad de spreker op een van de congressen die we de voorbije jaren met *Cores* in Brugge organiseerden. *Cores*, staat voor *Competentieplatform voor restauratie en conservatie van boeken en archief* (" 2009), een samenwerkingsverband van een Brugse restauratieopleiding met erfgoedpartners uit de regio. In deze moeilijke tijden is het wat stil bij *Cores*, maar samenwerking met het *Genootschap* is een mooie kans.

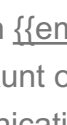
Alhoewel het einde van mijn 'actieve' loopbaan in zicht is, heb ik gevoel nog veel te kunnen leren. De eerste zaadjes werden gelegd door professor Robrecht Lievens bij wie ik in 1981 in Leuven het keuzevak codicologie volgde. Pas toen we - reeds werkzaam in de Openbare Bibliotheek Brugge - een korte opleiding 'oude drukken' volgden bij de immer inspirerende Elly Cockx-Indestege in de Koninklijke Bibliotheek Albert I in Brussel, wist ik het zeker: bibliotheekerfgoed is het pad dat ik wil bewandelen. Maar de grootste leermeesters waren en zijn - zonder dat ze dit wellicht zelf realiseren - de boekrestauratoren die reeds zoveel jaren opdrachten uitvoeren voor 'mijn' collecties. Marijn de Valk, Guy De Witte, Martine Eeckhoudt, Ann Peckstadt, Lieve Watteuw, en vele anderen: elke ontmoeting was een feest waarbij ik uit de eerste hand inzicht kreeg in de materiële opbouw van het boek. Alhoewel helemaal gewonnen voor de *material turn* in de geesteswetenschappen ben ik er nooit toegekomen om een opleiding handboekbinden te volgen. Wel zie ik met grote voldoening hoe mijn jonge bibliotheekcollega's Birgit Ampe en July Van Malderen wel dit pad op gaan. Volgend jaar ga ik met pensioen: alle tijd om mee onze schouders te zetten onder het Boekbandengenootschap én voor een opleiding handboekbinden, het moet er maar eens van komen.

Contact

Voor het aanmelden van tentoonstellingen en congressen voor deze nieuwsbrief kunt u contact met ons communicatieteam (Astrid Beckers, Daniël Ermens, Emy Thorissen) opnemen via: info@boekbandengenootschap.nl.
 Voor vragen aan het bestuur of om lid te worden van het Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap, kunt u terecht bij Rens Top via: secretaris@boekbandengenootschap.nl.
 Bij vragen over financiële zaken en het lidgeld helpt Jan Bosch u graag verder via: penningmeester@boekbandengenootschap.nl.

Website

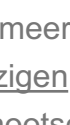
Weblog

Facebook

Twitter

Instagram

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}. • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u communicatiecommissie@boekbandengenootschap.nl toe aan uw adresboek.

Laposta